

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การส่งต่อข่าวปลอมด้านสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
ชื่อผู้เขียน	วิจิตรา คงเคาพรธรรม
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.ปิเตอร์ รักธรรม
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องอาจส่งผลกระทบต่อตรงต่อการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความคลุมเครือไม่แน่นอน เช่น ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 มีข่าวปลอมและข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจำนวนมากแพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกและในประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่หลงเชื่อทำให้การตัดสินใจปฏิบัติตนตอบสนองเหตุการณ์ไม่เหมาะสมจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของตนเองและผู้อื่นได้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเอกลักษณ์ของข่าวปลอมด้านสุขภาพในประเทศไทยและสาเหตุของการส่งต่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวในสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาการระบาดของโรคโควิด-19 โดยได้ทำการรวบรวมข้อมูลข่าวปลอมเพื่อหาคุณลักษณะในส่วนที่ 1 จากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (the Anti-Fake News Center) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยภาครัฐในลักษณะเว็บไซต์ตรวจสอบข้อเท็จจริง (fact-checking website) ที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการตามมาตรฐาน IFCN (the International Fact-Checking Network) และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ตามวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อหาสาเหตุในการส่งต่อข้อมูลด้านสุขภาพที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ไทยในประเทศไทยในช่วงเวลาวิกฤตโรคระบาดโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Theory of Uses and Gratifications) ร่วมกับแนวคิดของการแพร่กระจายข่าวลือในช่วงเวลาวิกฤตซึ่งทำให้สามารถจำแนกคุณลักษณะของข่าวปลอมได้เป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ ทฤษฎีสมคบคิด, วิทยาศาสตร์ลวงโลก, โฆษณาปลอม, ข้อมูลผิด และ ข้อมูลบิดเบือน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้อาจขยายขอบเขตและวางกรอบแนวคิดใหม่ในการศึกษาการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเพื่อหาสาเหตุตั้งต้นของการส่งต่อข่าวปลอมและข้อมูลด้านสุขภาพ

ที่ไม่ถูกต้อง ในการศึกษาพบว่าปัจจัยทางจิตวิทยาสัมพันธ์กับการส่งต่อข้อมูลเนื่องจากในภาวะวิกฤตมีปัจจัยที่เกิดจากความวิตกกังวล (anxiety), ความรู้สึกไม่ปลอดภัย (insecurity) และ ความรู้สึกไม่แน่นอน (uncertainty) ในช่วงเวลาวิกฤตแต่ความเชื่อไม่ใช่สาเหตุเดียวในการส่งต่อข่าวปลอมหรือข้อมูลด้านสุขภาพที่ไม่ถูกต้องผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งต่อข้อมูลที่ไม่ได้รับการยืนยันที่มาและไม่มีหลักฐานรองรับนั้นอาจกระทำได้ด้วยเหตุผลส่วนตัวตามทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Theory of Uses and Gratifications) ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการขยายขอบเขตการศึกษาให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์และลดผลกระทบที่เกิดจากข่าวปลอมด้านสุขภาพที่เป็นอันตรายกับผู้บริโภคข่าวสารในโลกอินเทอร์เน็ตในช่วงเวลาวิกฤต

คำสำคัญ: ข่าวปลอม, ข่าวบิดเบือน, สุขภาพ

Thesis Title	HEALTH-RELATED MISINFORMATION SHARING ON SOCIAL MEDIA IN THAILAND: A CASE STUDY DURING THE COVID-19 PANDEMIC
Author	Wijitra Kongkauroptam
Degree	Master of Science (Management Information Systems)
Major Field/Faculty/University	Management Information Systems Commerce and Accountancy Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Peter Ractham, Ph.D.
Academic Year	2022

ABSTRACT

Misinformation affects people because it can convince them to believe in how to respond to uncertain situations. During the COVID-19 pandemic, a number of misinformation or fake news were distributed on social media, in Thailand. This research aimed to study attributes and causes of Health-Related Misinformation Sharing in Thailand on social media during the COVID-19 pandemic. Dataset used in this study was collected from the Anti-Fake News Center, the Thai government fact-checking website certified by the International Fact-Checking Network (IFCN). In-depth interviews based on qualitative research technique were also conducted to identify the causes of the transmission of false health news on Thai social media by applying the rumors transmission concept during times of crisis and the theory of Uses and Gratifications. The findings showed five main themes of fake news: conspiracy theories, pseudoscience, fake advertisements, inaccurate information, and misleading information. These elements may establish a conceptual framework for finding the root cause of misinformation spreads during crises. Factors that affect how psychological information was presented and shared are anxiety, insecurity, and uncertainty during the crisis. However, belief is not the only justification for sharing this

information because some social media users have shared unverified and no evidence information for personal purposes. The Uses and Gratifications theories are found relevant. This study is intended to broaden the reach of disseminating misleading information as much as possible to lessen the effect of detrimental health fake news on Internet news consumers.

Keywords: Fake News, Disinformation, Health

